

Patiesības teikšana un asimetrija attieksmē pret patiesības teikšanu mirstošiem pacientiem Latvijā

Ivars Neiders, Vents Sīlis, Vija Sīle

Rīgas Stradiņa universitāte, Humanitāro zinātņu katedra, Latvija

Ievads. Rietumeiropā un ASV 20. gadsimta laikā strauji mainījās attieksme pret patiesības teikšanu mirstošiem pacientiem. Ja vēl 20. gadsimta sākumā vairums ārstu uzskatīja, ka pacienti nedz vēlas zināt patiesību, nedz tā viņiem ir jāatklāj, tad sākot no 70. gadiem šī situācija pakāpeniski ir mainījusies. Mūsdienās pacienta tiesības saņemt informāciju par savu diagnozi, prognozi un terapijas iespējām tiek uzlūkota kā pašsaprotama. Arī Latvijā šīs normas – vismaz formālā līmenī – ir akceptētas un nostiprinātas “Pacientu tiesību likumā”. Tomēr, kāda situācija valda praksē neviens nezina, jo līdz šim nav veikti pētījumi nedz par ārstu, nedz pacientu attieksmi pret patiesības teikšanu mirstošiem pacientiem. Ņemot vērā to, ka lielākā daļa veselības aprūpes profesionāļu savus diplomus ieguva laikā, kad pastāvēja PSRS, kad medicīnas praksē valdīja paternālisms, pavisam droši var pieņemt, ka šīs attieksmes ārsta / pacienta attiecības ietekmē arī šodien.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Pētījuma mērķis ir noskaidrot veselības profesionāļu (ārstu) un topošo mediķu (studentu) attieksmi pret mirstošu pacientu informēšanu par viņu veselības stāvokli: kādu informāciju viņi uzskata par tādu, kas pacientam ir jāzina, kādus standartus viņi lieto šo jautājumu pieņemšanā utt. Lai noskaidrotu medicīnas profesionāļu viedokli, pētījuma ietvaros tika veiktas kvalitatīvās, pusstrukturētās intervijas (no 2012. gada maija līdz augustam). Kopumā intervēti 10 ārsti. Studentu viedoklis tika noteikts, veicot grupu intervijas. Tika aptaujāti 23 I un II studiju gada Medicīnas fakultātes studenti. Gan ārstiem, gan studentiem tika uzdoti jautājumi par trīs standarta situācijām.

Rezultāti. Intervijas parādīja, ka ir grūti runāt par vienotu attieksmi pret mirstošu pacientu informēšanu. Daudzos būtiskos jautājumos gan ārstu, gan studentu viedokļi atšķīrās. Analizējot ārstu atbildes, tika noskaidrots, ka daudzos gadījumos ārstu attieksmi joprojām nosaka paternālistiska attieksme, kas izpaužas kā vēlme kontrolēt informāciju. Savas attieksmes pamatošanā ārsti salīdzinoši maz (mazāk nekā studenti) izmanto ētiska rakstura argumentāciju.

Secinājumi. Lai iegūtu pilnu ainu par ārstu un studentu attieksmi pret mirsošu pacientu informēšanu būtu nepieciešams veikt kvantitatīvu aptauju. Mūsu pētījums parādīja, ka nav iespējams runāt par vienotu medicīnas profesionāļu attieksmi pret patiesības teikšanu. Praksē tas var izpausties gan kā pacientu autonomijas un patstāvīgas lēmumu pieņemšanas veicināšana, gan kā paternālisms. Mūsaprāt, būtu nepieciešamas daudz precīzākas vadlīnijas mirstošu pacientu informēšanā kā arī būtu vēlams uzlabot medicīnas profesionāļu komunikācijas prasmes.